

Vojenské operace

Autoři článku seznamují čtenáře s charakteristikou vojenských operací se specifikací aliančního pojetí. V textu článku je věnována pozornost druhům a typům vojenských operací vedených silami Aliance s jejich stručným objasněním.

Ing. Milan Sojka, Ing. Oldřich Socha, Odbor doktrín Vyškov

V procesu přípravy vstupu České republiky (ČR) do struktur Aliance i po vstupu do NATO (North Atlantic Treaty Organization) vznikla celá řada národních dokumentů (koncepčních i doktrinálních), které definovaly typy a obsah aliančních operací a z toho odvíjející se úkoly pro ozbrojené síly ČR. Vzhledem k tomu, že v Armádě České republiky (dále jen AČR) neexistovala (a dosud neexistuje) ucelená koncepce tvorby doktrín v rámci doktrinální soustavy, byly často popisovány pouze jednotlivé typy operací, bez respektování vzájemných souvislostí (šlo v podstatě o překlady jednotlivých dostupných aliančních publikací). Jako příklad lze uvést striktní členění operací na „bojové“ a „nebojové“ bez respektování toho, že vojenské činnosti v operacích se mohou prolínat a plynule přecházet z jedné fáze operace do druhé. Na druhé straně i sama Aliance se vyvíjí a reaguje na nové hrozby, což se samozřejmě odráží i v procesu revize spojeneckých společných publikací (doktrín). Cílem tohoto článku je proto ujednotit náhled na členění operací v souladu s nejnovějšími platnými společnými doktrínami NATO (Allied Joint Publication – AJP).

1 CHARAKTERISTIKA VOJENSKÝCH OPERACÍ

Operace představují nepřetržitý proces. Na všechny operace může být nahlíženo stejným způsobem, protože síly NATO musí předpokládat provádění množství činností, od bojové činnosti po humanitární pomoc, navazujících na sebe nebo probíhajících v operaci souběžně. Rozdíly budou v mandátu a omezeních, což jsou faktory, které budou ovlivňovat analýzu bojového úkolu, tvorbu plánu operace, výběr a uskutečnění variant činnosti a proces tvorby sil.¹

Obsahem vojenské operace je provedení (splnění) významného vojenského strategického, taktického, výcvikového, administrativního (správního) úkolu (cíle). Především však je nutno ji chápat jako vedení bojové činnosti, včetně s tím souvisejících přesunů, rozmisťování a manévru vojsk a jako souhrn činností nezbytných pro dosažení cílů v průběhu konfliktu. Obsahem operace může být rovněž poskytnutí pomoci obyvatelstvu a posílení jiných složek státu (v rozsahu daném zákony).

Operace mají někdy charakter všeobecný, jindy převažuje charakter pozemní, vzdušný nebo námořní. Vojenské operace mohou mít národní nebo mnohonárodní charakter a jsou zpravidla vedeny za účasti (se zapojením) více druhů sil jako společné operace.

Vojenská operace, v níž se vzhledem k rozdílné ekonomické vyspělosti soupeřících států projevují značné rozdíly v rozsahu nasazených sil, jejich vycvičenosti a v technologické vybavenosti nasazených sil a prostředků a v důsledku toho i ve způsobech jejich používání válčícími stranami, může mít charakter asymetrické operace.

Podle rozsahu použití a množství sil a prostředků nasazených do operace mohou mít mnohonárodní vojenské operace charakter operace vysoké nebo nízké intenzity a podle druhu použitých prostředků je lze rozlišovat na operace vedené bez použití nebo s použitím zbraní hromadného ničení (dále jen ZHN).

Podle prostoru provedení lze rozlišovat operace na území vlastního státu (aktuálně zahrnující v podmínkách ČR zejména případné operace k obraně vzdušného prostoru a k ostraze objektů důležitých pro obranu státu nebo asistenční operace na podporu Policie ČR a integrovaného záchranného systému ČR) a operace mimo území vlastního státu.

1.1 Alianční pojetí operace

V aliančním pojetí představuje operace souhrn souběžně probíhajících základních činností (útočných, obranných, stabilizačních a jiných činností) v rámci hlavního zaměření operace. Podle tohoto hlavního zaměření rozlišujeme operace na bojové operace, protipovstalecké operace (Counter Insurgency – COIN), operace na podporu míru (Peace

¹ AJP-01(D) RD 2 Spojenecká společná doktrína, 2010

Support Operation – PSO) a vojenské mírové nasazení (Peacetime Military Engagement – PME).

Mimo uvedené základní typy vojenských operací nebo v jejich rámci mohou být k tomu určenými součástmi ozbrojených sil samostatně nebo v součinnosti s jinými rezorty státní správy prováděny také informační, psychologické a podpůrné operace. Nedílnou součástí, která se prolíná všemi typy operací, je civilně-vojenská spolupráce (Civil-Military Cooperation – CIMIC).

Kromě účasti AČR v těchto aliančních operacích mohou ozbrojené síly ČR vést na území České republiky operace pod národním velením. Rozsah těchto činností vymezuje zákon².

Síly NATO budou provádět rozsáhlé množství potenciálně souběžných činností napříč spektrem celého konfliktu, tj. od bojových akcí po humanitární pomoc, během krátkého časového rozpětí a bez jasně vymezených časových předělů. V současné vojenské praxi se jednotlivé druhy vojenských operací prolínají, navazují na sebe nebo probíhají souběžně v prostoru i v čase. Proto je jejich kategorizace orientační a je pouze pomocným nástrojem pro pochopení jejich vzájemných souvislostí a principů. Stanovení typu operace je však podstatné pro složení sil potřebných k vedení operace, přidělení prostředků, ochranu sil a taktické úkoly stanovené podřízeným. Každý typ operace rovněž zahrnuje odlišná pravidla vedení bojové činnosti a použití síly (Rules of Engagement – ROE).

2 VOJENSKÉ OPERACE VEDENÉ SILAMI NATO

2.1 Kolektivní obrana podle čl. 5 WS

V rámci Aliance jsou členské země NATO plnoprávními členy a podle ustanovení Washingtonské smlouvy (WS) mají stejné povinnosti a vzájemné závazky formulované v čl. 5, zejména pokud se týká útoku vnějšího protivníka proti jedné či více zemím, který bude považován za útok proti všem (princip kolektivní obrany). Členské země pomohou jiné napadené členské zemi nebo napadeným členským zemím přijetím takových opatření, jež budou považovat za nutná, včetně použití ozbrojených sil, aby obnovily a udržely bezpečnost severoatlantické oblasti.

Cílem integrované vojenské struktury NATO je zajistit organizační rámec k obraně území členských států proti hrozbám vůči jejich bezpečnosti a stabilitě podle čl. 5 WS. Avšak vznik iniciativy Partnerství pro mír (Partnership for Peace – PfP) a úloha Aliance v mírových operacích znamenaly, že integrovaná vojenská struktura byla rovněž předurčena i pro jiné úkoly.

2.2 Operace k řešení krizových situací mimo čl. 5 WS

Činnosti NATO nespadající do čl. 5 se nazývají „Operace k řešení krizových situací mimo čl. 5“ (Non-Article 5 Crisis Response Operations – NA5CRO³). Podstatným rozdílem mezi operacemi podle čl. 5 a operacemi k řešení krizových situací mimo čl. 5 je, že zde neexistuje žádná formální povinnost jednotlivých států NATO zúčastnit se NA5CRO, zatímco v případě operace podle čl. 5 jsou státy NATO formálně povinny přijmout opatření, která považují za nezbytná, aby obnovily a udržely bezpečnost severoatlantického prostoru.

Alianční princip kolektivního postupu je zakotven v praktických ujednáních, jež umožňují spojencům využívat vojenskou výhodu kolektivní obrany, aniž by spojence zbavovala jejich suverenity. Tato ujednání silám NATO rovněž umožňují vést operace NA5CRO a vytvořit podmínky pro logicky promyšlené alianční řešení všech možných mimořádných situací, včetně možnosti rozmístění a nasazení sil NATO mimo vlastní území, bude-li to nutné.

Operace k řešení krizových situací mimo čl. 5 lze popsat jako víceúčelové operace, zahrnující ty politické, vojenské a civilní činnosti, které se provádějí podle mezinárodního práva, včetně mezinárodního humanitárního práva, a které přispívají k předcházení konfliktům a jejich řešení. Budou obvykle omezeny z hlediska cíle, prostředků, prostoru a času v závislosti na požadovaném konečném stavu.

Jejich rozsah je od podpůrných operací, které jsou spojené především s civilními agenturami, přes uplatňování sankcí a embarg, mírové operace až k bojovým operacím Aliance. V rámci operací pod velením NATO mohou spojenecké síly provádět operace ke stažení sil a plnit úkoly k zabezpečení záchranných operací v případě katastrof a humanitárních operací, pátrání a záchrany (Search and Rescue – SAR) nebo evakuace nekombatantů (Non-Combatant Evacuation Operation – NEO).

² Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR, ve znění pozdějších předpisů

³ AJP-3.4 (A) Operace k řešení krizových situací mimo článek 5, 2010

Operace k řešení krizových situací mimo čl. 5 mohou být stejně náročné a intenzivní jako operace podle čl. 5 a mohou vyžadovat použití značného množství spojeneckých sil a prostředků. To platí zejména u operací na prosazování míru. S danými omezenými vojenskými zdroji, které má Aliance k dispozici k zamezení rizik a hrozeb pro bezpečnost v euroatlantickém prostoru, musí schopnost Aliance vést operace NA5CRO vycházet ze stejných vojenských schopností, jaké má pro operace kolektivní obrany.

3 ZÁKLADNÍ TYPY OPERACÍ

3.1 Bojové operace

Bojové operace zahrnují operace, v nichž se soupeřící strany snaží dosáhnout svých cílů bojem proti pravidelným nebo nepravidelným silám protivníka za použití zbraní a zbraňových systémů různého charakteru a určení. Mohou zahrnovat vojenské operace k odrazení ozbrojeného útoku vedeného proti územní celistvosti, politické nezávislosti nebo bezpečnosti státu a jeho občanů, jakož i operace k plnění spojeneckých závazků na obranu společného prostoru Aliance (koalice) států, případně i mimo něj. Obsahem bojových operací v průběhu ozbrojeného konfliktu (války) je především poslušnost bojů (střetnutí), vedených s různým cílem, charakterem, rozmachem, intenzitou a dobou trvání, rozsahem logistického zabezpečení a v různých podmínkách.

Základními druhy bojových operací jsou útočné a obranné operace (případně útočné nebo obranné fáze jejich vedení).

Útočné operace jsou rozhodujícími bojovými operacemi. Představují na sebe navazující útočné boje, údery a manévry, vzájemně sladěné co do cíle, úkolů, místa a doby provedení podle jednotného plánu operace. Jsou uskutečňované s cílem získat a udržet iniciativu, zlomit vůli protivníka k odporu, vyřadit ho z činnosti nebo ho případně i zničit, ovládnout stanovený prostor a dosáhnout vítězství.

Obranné operace zahrnují obranné boje, vedené s cílem odrazit a zastavit útok protivníka, vyčerpat jeho útočné možnosti, udržet životně důležité prostory a vytvořit podmínky k následné útočné činnosti (operaci) či k politickému ukončení konfliktu.

3.2 Protipovstalecké operace

Protipovstalecké operace zahrnují operace ve státech (oblastech), kde existují rasové, kulturní, náboženské nebo ideologické rozdíly, které vedou k ozbrojenému boji povstaleckého hnutí proti vlastní vládě. Pro tyto státy je charakteristická slabá vláda (ustavená zpravidla po svržení předchozího nedemokratického režimu), nedostatečné bezpečnostní složky, slabá armáda, tj. neschopnost čelit povstaleckým silám vlastními prostředky.

Situace je navíc často komplikována vměšováním dalších (zejména sousedních) států, které využívají situace k prosazování vlastních ekonomických zájmů a územních požadavků a otevřeně nebo skrytě poskytují podporu povstaleckým silám. Tyto operace předpokládají použití vojenské síly k eliminaci (likvidaci, vytlačení nebo odzbrojení) povstaleckých sil a mohou být v praxi často kombinovány (souběžně vedeny) s operacemi na utváření bezpečnostního sektoru v dané zemi.

3.3 Operace na podporu míru

Operace na podporu míru (Peace Support Operation – PSO) zahrnují operace, v jejichž průběhu jsou nestranně používány diplomatické, civilní a vojenské prostředky, zpravidla podle zásad a principů Charty Organizace spojených národů (dále jen OSN), za účelem obnovení nebo udržení míru v oblasti vzniklé nebo hrozící krize. Mohou zahrnovat opatření k udržování míru, prosazování míru, předcházení konfliktům, vytváření míru, budování míru a související humanitární operace.

3.4 Vojenské mírové zapojení

Vojenské mírové zapojení (Peacetime Military Engagement – PME) zahrnuje veškeré vojenské aktivity, kterých se účastní další země a jejichž účelem je utváření bezpečnostního sektoru v době míru. Typickým příkladem jsou pozorovatelské mise.

4 OPERACE NA PODPORU MÍRU A VOJENSKÉ MÍROVÉ ZAPOJENÍ

Operace na podporu míru a vojenské mírové zapojení spadají do kategorie operací k řešení krizových situací mimo článek 5. V terminologii NATO jsou však tyto operace obvykle známy jako mírové operace. Síly a prostředky ozbrojených sil jsou při těchto operacích nasazeny bez předem plánovaného použití síly. Za výjimečné situace může být v jejich průběhu, zejména při sebeobraně vojáků napadených při plnění uložených úkolů, nebo při obraně civilního obyvatelstva chráněného příslušníky vytvořeného operačního uskupení, použita v souladu s jejich mandátem⁴ také bojová síla nasazených ozbrojených sil.

Tyto operace se zpravidla vedou na základě rozhodnutí Rady bezpečnosti (dále jen RB) OSN nebo na základě mechanismu konzultací dohodnutého mezi NATO a Evropskou unií (dále jen EU). Jsou vedeny výhradně se souhlasem států, na jejichž území jsou prováděny, a po uzavření mírové dohody mezi účastnickými státy v krizové oblasti (situaci). Jejich posláním je vytvořit bezpečné prostředí, ve kterém civilní, vládní i nevládní organizace budou schopny obnovit infrastrukturu, potřebnou (nezbytnou) pro trvalý mír v krizové oblasti (v daném teritoriu). Mohou být prováděny samostatně nebo i ve vazbě na bojové operace.

4.1 Členění operací na podporu míru a pro vojenské mírové zapojení

Operace na podporu míru a pro vojenské mírové zapojení se člení na:

a) Předcházení konfliktům (Conflict Prevention). Činnosti k předcházení konfliktům se obvykle uskutečňují v souladu se zásadami VI. kapitoly Charty OSN. Rozmístěné vojenské síly určené k odstrašení a přinucení stran silou však budou muset být důvěryhodné, což může vyžadovat bojový postoj a mandát k prosazování míru podle zásad VII. kapitoly Charty OSN. Předcházení konfliktům může zahrnovat činnosti od diplomatických iniciativ přes reformu bezpečnostního sektoru země, až k preventivnímu rozmístění vojenských sil na podporu diplomatické iniciativy, která má zabránit rozporům nebo je potlačit tak, aby se nevystupňovaly do ozbrojeného konfliktu.

Vojenské prostředky užívané pro předcházení konfliktům by měly být obecně zaměřeny na podporu, kterou poskytnou politickému a rozvojovému úsilí na zmírnění příčin sociálního napětí a nepokojů. Toto může být realizováno před zahájením, během zákroku nebo po zákroku, za účelem chránit a upevnit reformu a vývojový proces. Vojenské aktivity by měly být uzpůsobeny tak, aby se mohly setkat jak s požadavky politickými, tak s požadavky podporujícími rozvoj, avšak musí zahrnout včasné varování, dozor a preventivní rozmístění.

b) Nastolení míru (Peacemaking) je uskutečněno v první řadě diplomatickými způsoby, nicméně, vojenská podpora nastolení míru může být prováděna buď nepřímou, hrozbou zákroku, nebo ve formě přímého zapojení vojenských prostředků. Zahrnuje diplomatické aktivity směřující k zastavení palby nebo k dosažení rychlé mírové dohody a je vedeno od začátku konfliktu. Během komplexního přístupu mohou aktivity zahrnout zajišťování zprostředkovatelských služeb, usmíření, diplomatický tlak, izolaci, ale i jiné sankce k jejich prosazení.

c) Prosazení míru (Peace Enforcement – PE) probíhá v rámci principů kapitoly VII výsadní listiny Charty OSN. Rozdíl mezi PE a dalšími PSO je v tom, že mandát kapitoly VII dovoluje více svobody v jednání pro velitele, vztahující se k použití síly bez ztráty legitimacy, se širším otevřeným souborem možností výběru. I v PE by se mělo o shodu soustavně více usilovat přesvědčováním než použitím síly. K donucování za pomoci síly však lze přistoupit kdykoli bez provádění změn originálního mandátu. Tyto operace jsou svou povahou donucovací a jsou vedeny, když nebyl dosažen souhlas všech stran konfliktu nebo by tento souhlas mohl být nestálý. Jsou navrženy k tomu, aby udržovaly nebo obnovily mír nebo prosadily podmínky specifikované v mandátu. Při vedení PE musí být vazby mezi politickými a vojenskými cíli extrémně blízké a semknuté. Je důležité zdůrazňovat, že cílem operace PE nebude porážka nebo zničení protivníka, ale spíše přinutit a přesvědčit strany podrobit se požadovaným stanoveným pravidlům a nařízením.

d) Udržování míru (Peacekeeping – PK). Operace PK jsou obecně prováděny podle principů kapitoly VI výsadní listiny Charty OSN za účelem kontroly a usnadnění realizace mírové dohody. Ztráta souhlasu nespolečnosti a zastavení mírového rozvoje může omezit svobodu akce sil PK a dokonce ohrozit pokračování mise nebo způsobit, že se změní v operaci PE. Vedení PK je tedy řízeno požadavkem budovat a udržet legitimitu. Operace na udržení míru se mají vést tak, aby bylo možno udržovat a podporovat shodu a sílu používat zejména na vlastní obranu.

e) Budování míru (Peacebuilding). Budování míru zahrnuje akce, které podporují politická, ekonomická, společenská a vojenská opatření, zaměřená na posílení politického urovnání konfliktu. Zahrnuje mechanismy k identifikaci a pomoci

⁴ Pravidla použití sil (ROE) v dané operaci

strukturám, které mají konsolidovat mír, upevňovat důvěru a pohodu a pomáhat při hospodářské obnově. Z toho důvodu budování míru vyžaduje použití humanitárních zdrojů a rozvoj zdrojů pro dlouhodobý politický proces.

5 SPECIFICKÉ OPERACE

5.1 Informační operace

Informační operace (Information Operations – Info Ops)⁵ se provádějí na všech úrovních operací Aliance a přispívají k získání informační nadvlády. Představují souhrn koordinovaných a sladěných činností, kterými se působí na vůli, inteligenci a schopnosti protivníka (potenciálního protivníka a dalších stran). Tyto činnosti směřují zpravidla k ovlivňování rozhodování potenciálního nebo reálného protivníka, případně i obyvatelstva zemí v krizové oblasti a v ostatních angažujících se státech. Cílem je dosažení vojenských a politických cílů cíleným působením na informace (prostřednictvím vědomí a znalosti cílových skupin), informační procesy a informační systémy protivníka, při současném dovedném využívání a důsledné ochraně vlastních informací, informačních procesů a systémů. Zahrnují integrované použití řady dovedností, nástrojů a technik pro dosažení specifických účinků ve prospěch operací.

Povaha NA5CRO vyzvedává rozhodující význam koordinovaných informačních aktivit. Úspěšnou koordinaci informačních aktivit se lze vyhnout dalším vojenským aktivitám nebo je minimalizovat. Koordinace informačních aktivit může být považována za základní nástroj pro úspěšnou operaci a měla by být použita od velmi raného období jakékoli potenciální krizové situace.

Klíčovými nástroji, které tvoří základ aktivit v rámci Info Ops, jsou psychologické operace, odstrašování, klamání a činnost jednotek CIMIC.

5.2 Psychologické operace

Psychologické operace (Psychological Operations – PsyOps) jsou zpravidla nedílnou součástí informačních operací, pouze ve výjimečných případech jsou prováděny samostatně. Úkolem psychologické operace je oslabit vůli protivníka, posílit loajalitu obyvatelstva a získat podporu nezúčastněných osob. Hlavním cílem PsyOps je ovlivnit myšlení, postoje a chování vybraných jednotlivců nebo skupin. Cílem ofenzivních psychologických operací je oslabit vůli jednotek protivníka nebo civilního obyvatelstva. Cílem defenzivních psychologických operací je chránit morální stav vlastního obyvatelstva a získat podporu neutrálních nebo nezúčastněných skupin.

Psychologické operace vytvářejí účinky pomocí nesmrtících prostředků, využívají však rovněž psychologických účinků způsobených palebnou silou a údery vlastních vojsk. Vytvářením vhodné atmosféry mezi místním obyvatelstvem a izolací vzbouřenců od jejich podpory přispívají tyto operace k ochraně vlastních vojsk.

5.3 Humanitární a podpůrné operace

Vojenské síly lze použít i při operacích NA5CRO, které nespádají do kategorie mírových operací. Tyto operace zahrnujeme do kategorie „Ostatní operace a úkoly k řešení krizových situací mimo článek 5“. Často je provádějí vojenské síly dané země na vlastním území, ale síly Aliance mohou být požádány o pomoc. Severoatlantická rada (North Atlantic Council – NAC) může tyto operace schválit a řídit nebo mohou probíhat v bilaterálním nebo mnohonárodním kontextu. Zapojení vojenských sil do těchto operací může být v rozsahu od zajišťování humanitárních operací nebo záchranné operace v případě katastrof až k uplatnění sankcí nebo embarg. Z tohoto hlediska dělíme tyto operace na humanitární a podpůrné.

Humanitární a podpůrné operace jsou z hlediska zákonů ČR prováděny formou tzv. asistenční operace na podporu (v prospěch) Policie ČR nebo v rámci činnosti základních složek rozvinutého integrovaného záchranného systému ČR⁶.

5.3.1 Humanitární operace

Jsou prováděny ke zmírnění lidského utrpení, zvláště tam, kde místní odpovědní civilní představitelé nejsou schopni nebo ochotni odpovídajícím způsobem pomoci obyvatelstvu. Při operaci pod velením NATO mohou alianční síly převzít úkoly k zajištění humanitární operace na vyžádání. Tyto úkoly mohou předcházet nebo doprovázet humanitární

⁵ Bližší údaje o Info Ops jsou v AJP-3.10 *Spojenecká doktrína NATO pro vojenské informační operace*, 2009

⁶ Viz zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky a zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému

činnost poskytovanou specializovanými civilními organizacemi. Tyto operace mohou reagovat na živelní katastrofy, např. zemětřesení, povodně apod., nebo antropogenní katastrofy způsobené v důsledku lidské činnosti, jako je např. radioaktivní, biologické nebo chemické zamoření apod. Mohou být rovněž vedeny k odstranění následků války nebo při úniku obyvatelstva před politickým, náboženským nebo etnickým pronásledováním. Protože humanitární činnost je v zásadě civilní úkol, mělo by zapojení vojenských sil hlavně zahrnovat úkoly, které tyto organizace nemohou samy zajistit. V konfliktech, kde jedna strana záměrně brání dodávkám zásob svému protivníkovi, může jít o vojenskou ochranu, jako je např. doprovod konvoju k zajištění bezpečné dopravy pomoci, vzhledem k nebezpečí zasahování a zpolitizování takové pomoci.

5.3.2 Podpůrné operace

Souvisejí s humanitárními operacemi, mají však některá specifika a omezení. **Do kategorie podpůrných operací řadíme:**

a) Zapojení do záchranných operací v případě katastrof⁷. Pomoc v nouzové situaci spočívá v poskytnutí prostředků k ochraně lidských životů a vyžaduje velice rychlou reakci, zvláště v případech, kdy je nutno čelit nepříznivým klimatickým poměrům nebo extrémním hydrometeorologickým podmínkám. Z důvodu nutnosti rychle jednat je pravděpodobné, že pomoc budou poskytovat zejména ozbrojené síly jednotlivých zemí, v nichž ke katastrofě došlo. Záchranná operace sil NATO se z důvodu požadované doby reakce bude pravděpodobně provádět pouze v souvislosti s probíhajícími jinými operacemi NA5CRO a méně pravděpodobně jako samostatná operace. Pro případy záchranných operací v případě katastrof je na úrovni velitelství NATO zřízeno Euroatlantické koordinační středisko pro řešení situace při katastrofách (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre – EADRCC). EADRCC řídí ředitel odboru civilního nouzového plánování (Civil Emergency Planning Directorate) se štábem složeným z určitého počtu zainteresovaných zemí NATO a PfP a ze zástupců vojenských orgánů NATO. Na činnosti EADRCC se mohou podílet i zástupci OSN. EADRCC odpovídá za koordinaci pomoci zemí rady euro-atlantického partnerství (Euro-Atlantic Partnership Council – EAPC) při katastrofě v dané zeměpisné oblasti EAPC, při níž úzce spolupracuje s Úřadem OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí. EADRCC může vytvořit základ týmu pro vyhodnocování katastrofy a úzce spolupracovat s agenturou pro řízení pomoci v nouzové situaci postižené země a s koordinátorem pomoci OSN v dané oblasti shromažďovat požadavky na mezinárodní pomoc. Za řízení záchranných operací v případě katastrof odpovídají především místní civilní orgány. Pomoc jim mohou poskytovat mezinárodní organizace a nevládní organizace. Z vojenského hlediska má však každá fáze své vlastní charakteristiky a požadavky na lidské zdroje a vojenskou techniku.

b) Pátrání a záchrana (Search and Rescue – SAR) je „použití letadel, hladinových plavidel, ponorek, specializovaných záchranných týmů a zařízení pro vyhledávání a záchranu osob v nesnázích na souši nebo na moři⁸“. Za operační aspekty této povinnosti odpovídají jednotlivé země, přičemž každá země odpovídá za SAR v oblasti nebo určitém počtu oblastí, které se nazývají regiony pro pátrání a záchranu (Search and Rescue Region – SRR), v nichž jsou operace SAR řízeny koordinačními středisky záchranné služby (Rescue Coordination Centre – RCC). V době konfliktu by se měla i nadále využívat stávající organizace SAR, je-li to možné. Velitelé NATO odpovídají za plánování a provádění místního pátrání a záchrany pro síly pod svým velením. Tyto operace (Combat Search and Rescue – CSAR⁹) by se měly provádět v součinnosti s místními RCC podle doktrinálních pokynů uvedených ve spojenecké taktické publikaci Pátrání a záchrana (Allied Tactical Publication – ATP-10). Místní postupy při SAR by měly také zohledňovat faktory jako např. geografické a hydrometeorologické podmínky, dolet/výkon prostředků SAR, hrozbu pro vlastní síly, kontakt se zachránci, dostupnost letadel taktické podpory a stanovené národní postupy a prostředky pro SRR, podle nichž se operace provádí.

c) Zabezpečení evakuace nekombatantů. Evakuace nekombatantů (Non-Combatant Evacuation Operation – NEO) představuje diplomatickou iniciativu, kdy síly Aliance mají pomocnou úlohu. NEO lze popsat jako činnost k přemístění

⁷ *Zásady NATO k poskytování vojenské pomoci při operacích v případě katastrof jsou uvedeny v MC 343 Použití vojenských sil a prostředků NATO při mezinárodních záchranných operacích v případě katastrof (Military Assistance to International Disaster Relief Operation – IDRO)*

⁸ AAP-6 Slovník termínů a definic NATO, 2009

⁹ *Zjišťování, lokalizace, identifikace a záchrana osádek letadel, které byly v době krize nebo války sestřeleny nebo musely nouzově přistát na nepřátelském území, případně vojenských osob, které jsou vycvičeny a vybaveny pro vlastní záchranu v případě osamocení a nouze*

(na bezpečné místo) nekombatantů, kteří jsou ohroženi v cizí zemi. Obvykle by měly být síly určené k evakuaci nekombatantů schopné zajistit bezpečnost, řízení proudu nekombatantů v případě nutnosti, příjem a kontrolu, přesun a nouzovou zdravotní pomoc pro civilisty a neozbrojené vojenské osoby, které mají být evakuovány. Obvykle by měly síly Aliance pomáhat při NEO pouze v rámci operace pod velením NATO a tato pomoc by neměla zahrnovat evakuaci příslušníků vlastní země, která zůstává v národní odpovědnosti. Jednotlivé země by však mohly provádět NEO pro příslušníky vlastní země na mnohonárodní nebo dvojstranné bázi podle doktríny NATO.

d) Operace ke stažení sil. Stahování lze popsat jako úkoly, při nichž síly pod velením NATO kryjí nebo pomáhají při stahování mise OSN nebo jiné vojenské mise z krizové oblasti. Síly přidělené ke stahování by měly mít podobné schopnosti, jaké se požadují pro síly působící k zajištění NEO. Měly by zahrnovat nutné síly a prostředky pro přepravu osob, které mají být staženy. Stahování se bude pravděpodobně provádět v nejistém a nepřátelském prostředí. Obecně jsou tyto podmínky podobné jako v případě NEO. V nepřátelském prostředí by mohlo dojít ke ztrátě souhlasu s přítomností mise OSN nebo jiné mise, nebo by vláda hostitelské země (Host Nation – HN) nemusela mít účinnou kontrolu nad dotýčným územím. Za těchto okolností musí plány předpokládat, že by mohla vzniknout potřeba sil NATO ke stahování.

e) Vojenská pomoc civilním orgánům zahrnuje všechny vojenské aktivity, které zajišťují civilním orgánům dočasnou pomoc, umožňují-li to zákony. Obvykle se provádí za mimořádných okolností, nebo když nouzová situace překračuje možnosti civilních orgánů. Patří sem:

- pomoc civilním orgánům. Realizace civilního plánu na řešení krizové situace může záviset na armádě, aby k jeho realizaci zajistila stabilní a bezpečné prostředí. Pomoc může zahrnovat zajišťování bezpečnosti při volbách a dohled nad přechodem na demokraticky zvolenou státní správu, výcvik místní policie a bezpečnostních sil, odminování a odstraňování nevybuchlé munice a výcvik místního obyvatelstva, udržování veřejných služeb, pomoc státní správě při koordinaci humanitární operace nebo zajišťování bezpečnosti pro jednotlivce, obyvatelstvo nebo zařízení;
- vojenské zapojení k zabezpečení veřejného pořádku. Vojenské síly NATO mohou být požádány, aby za mimořádných okolností a v rámci mandátu větší mise přispěly k plnění úkolů spojených s bezpečností veřejnosti, za něž nesou odpovědnost pověřené civilní orgány, organizace nebo agentury. Konkrétně bude vojenské zapojení k zabezpečení veřejného pořádku záviset na druhu úkolu, na funkčnosti místní policie a soudních orgánů a může vyžadovat zapojení do zajištění veřejného pořádku, včetně operací k udržování místních zákonů a pořádku při počátečním stadiu operace, dokud příslušné civilní orgány nepřevzou své úkoly. Tuto pomoc budou obvykle zajišťovat speciální mnohonárodní jednotky, nebo za zvláštních okolností i jiné síly;
- ženíjní podpora. Ženíjní síly NATO se významně podílejí na mnoha NA5CRO, zvláště na humanitárních operacích a záchranných operacích v případě katastrof. Stupeň pomoci může být v rozsahu od malých, vysoce specializovaných skupin až po kompletní jednotky ženíjního vojska. Malé skupiny mohou pomáhat při posuzování škod nebo odhadování rozsahu ženíjních prací a mohou asistovat při specializované pomoci, např. při zajišťování a distribuci elektrické energie, opravě technické infrastruktury, úpravě vody a vrtání studní. Při rozsáhlých humanitárních operacích a záchranných operacích v případě katastrof zajišťují ženíjní jednotky Aliance základní pomoc při stavebních, elektrotechnických a strojírenských pracích, včetně výstavby zařízení, oprav staveb, odstraňování trosk, nouzových oprav k obnově veřejných sítí a při výstavbě táborů pro rozmístěné síly a odsunuté civilní osoby.

f) Uplatňování sankcí a embarga. Obecně mají sankce a embarga přinutit stát, aby se řídil podle mezinárodního práva nebo se podřídil rezoluci nebo mandátu. Sankce se obvykle týkají zamezení přístupu k zásobám, odepření diplomatických, ekonomických a jiných obchodních výhod a omezení svobodného pohybu osob v prostoru uplatňování sankcí. Sankce lze použít, v kontextu PSO, jednostranně proti příslušné straně nebo nestraně v celém prostoru zahrnujícím všechny strany. Vojenským cílem je zřídit bariéru, přes kterou je možno přivážet a vyvážet jen povolené zboží. V závislosti na zeměpisné poloze zahrnuje uplatnění sankcí obvykle určitou kombinaci vzdušných, pozemních a námořních sil. Přidělené síly mají být schopné si vzájemně poskytovat podporu a být kompatibilní při spojení. Příkladem může být embargo, operace k námořní izolaci a zřízení bezletových pásem.

5.4 Civilně-vojenská spolupráce

Civilně-vojenská spolupráce (CIMIC)¹⁰ může být hlavní částí mise v případech, jako jsou katastrofy nebo humanitární pomoc, bude se však uplatňovat i v ostatních typech operací. Vojenské síly budou částečně odkázané na pomoc civilního obyvatelstva při zajišťování materiálních zdrojů a informací a spoléhat se na civilní orgány při zajišťování bezpečnosti v daných prostorech. Bez této spolupráce bude obtížné dosáhnout volnosti činnosti a pohybu. Pouhé vytvoření dobrých vztahů by mohlo být dostačující pro zabránění dosažení stejných výhod nepřátelským nebo potenciálně nepřátelským silám.

CIMIC jsou veškeré činnosti, které provádějí velitelé k navázání a udržení dobrých vztahů mezi spojeneckými ozbrojenými silami a vládou, civilním obyvatelstvem nebo agenturami zemí, které nejsou členy NATO, v nichž jsou tyto ozbrojené síly rozmístěny, zabezpečovány nebo zasazeny.

Cílem CIMIC je vytvořit a udržet úzkou spolupráci s civilním obyvatelstvem a institucemi za účelem vytvoření civilně-vojenských podmínek, poskytujících veliteli sil možnosti dosažení co největších morálních, materiálních a taktických výhod a využití prostředí. Z toho vyplývá, že cílem je odepřít tyto výhody protivníkovi¹¹.

CIMIC vyžaduje jednotné a integrované použití všech mocenských prostředků Aliance, a to jak vojenských, tak civilních, k vytvoření účinků, které podporují požadovaný výsledek. Dlouhodobým cílem CIMIC je vytvořit a udržet podmínky zabezpečující dosažení trvalého vyřešení krize.

Mimo tyto požadavky má velitel morální a právní odpovědnost vůči civilnímu obyvatelstvu na daném teritoriu. Toho lze dosáhnout pouze spoluprací s civilní vládou a s představiteli mezinárodních organizací.

Závěr

Článek vychází z připravované vojenské doktríny „Pozemní síly v operacích“, jejíž vydání se předpokládá na počátku roku 2011. Podstatou a smyslem článku je obecné objasnění problematiky spojené s členěním a druhy operací. Nezanedbatelným přínosem příspěvku je snaha o sjednocení termínů a jejich definic (obecně terminologie) používaných v této oblasti.

Literatura:

AJP-01 (D) RD 2 *Spojenecká společná doktrína* (Allied Joint Doctrine), 2010.

AJP-3 (A) *Spojenecká doktrína pro společné operace* (Allied Doctrine for Joint Operations), 2007.

AJP-3.2 *Doktrína spojeneckých pozemních operací* (Allied Joint Doctrine for Land Operations), 2009.

AJP-3.4 (A) *Operace k řešení krizových situací mimo článek 5* (Non-Article 5 Crisis Response Operations), 2010.

AJP-3.4.1 *Mírové operace* (Peace Support Operations), 2001.

AJP-3.10 *Spojenecká doktrína NATO pro vojenské informační operace* (Allied Joint Doctrine for Information Operations), 2009.

AJP-3.10.1 (A) *Spojenecká doktrína pro psychologické operace* (Allied Joint Doctrine for Psychological Operations), 2007.

AJP-9 *Doktrína NATO pro spolupráci civilních a vojenských orgánů* [NATO Civil-Military Co-Operation (CIMIC) Doctrine], 2003.

AP-6 *Slovník termínů a definic NATO* (NATO Glossary of Terms and Definitions), 2009.

¹⁰ Koordinace činnosti a spolupráce mezi velitelem NATO a civilními představiteli, včetně místního obyvatelstva a místních orgánů a rovněž mezinárodních, národních i nevládních organizací a agentur ve prospěch plnění úkolu. (AAP-6)

¹¹ Podrobněji viz AJP-9 *Doktrína NATO pro spolupráci civilních a vojenských orgánů*, 2003